

זכרון עולם

האשה
החשובה ורודפת
צדקה וחסד

מרית

ורדה שניצר

ע"ה

ב"ר מאיר ז"ל

תנצב"ה

מאורות

הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

זכרון עולם

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד

משה שניצר

ז"ל

ב"ר מנחם מנדל ז"ל

תנצב"ה

בית המדרש דחסידי סוכטשוב

כולל דחסידי סוכטשוב

כולל "סנה משה"

ע"ש הר"ח ח' ר' משה יצחק זיסר ז"ל

בית מדרש

למגידי שיעור "דף היומי"

ח' חתם סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

מסכת בבא מציעא ו' - י"ב ♦ אהלות ח', ד' - ט', ג'

בס"ד, כ"ט אלול תשע"ז

גלין מס' 906

השבוע בגלין

♦ האם חזן רשאי להתפטר ממשרתו?

♦ חתימה על חוזה ארוך טווח

♦ הדחת רב ממשרתו

♦ דינו של חתן שעמד תחת החופה, וחזר בו מרצונו להנשא

♦ חתימה על חביות י"ש

♦ קניין ללא כוונה, כגוף בלי נשמה

♦ אופני חלוקת נדל"ן ופירוק שותפות

♦ ההבדל בין ירושה לשותפות רגילה

♦ חלוקת חג בבית משותף ללא הסכמת כל דיירי הבניין

♦ האם חזן רשאי להתפטר ממשרתו?

♦ האם עוזרת בית רשאית להתפטר?

דבר העורך

מעליה

רגע לפני התקדש החג, בראשיתנו לשטוח מעשייה יפה בעלת מסר מיוחד ובוטל.

★ ★ ★

מעורר זוכר את עצמו היתה אמו אומרת לו בחיבה כי הוא דומה לאביה בדיקנותו ובהקפדתו על זמנים. דבריה היו מזדקרים לנגד עיניו לפני כל פגישה. חמש דקות לפני הזמן המיועד כבר היה מתייצב במקום, מוכן ומזומן.

אותה מחשבה חלפה בראשו בחטף כאשר בשעה 16:55 לחץ מעדנות על הספרה 30. מנוע המעלית הגיב מיידית והוא החל להעפיל מעלה מעלה. מתוך תחושת סיפוק הוא העביר את ידו על חגורת הריקה ממכשירים סלולריים. כבר מזמן החליט שהוא גדול מידי בשביל ללכת עם דברים קטנים מידי. את ה"שמונצעס" נהג להשאיר אצל נהגו. למי שלא הבין הסביר פעם: "שום דבר לא יכול להיות יותר דחוף מהפגישות שלי".

דלת המעלית נפתחה, ובעודו מעביר בראשו את ראשי הפרקים של הפגישה המיועדת פסע מעדנות אל המסדרון המוכר ולנגדו התרומם ענן אבק קל. להוותו הבחין כי חרטום נעלו הנוצצת טובע בתולית חול. בטרם הבין את המתרחש שלח את ידו ללחוץ על מתג המעלית שתקלטהו חזרה, אך אצבעותיו חדרו לחורים בלולי חוטים. המתגים נתלשו ממקומותיהם. חלף המסדרון המעוטר על מפתחיו המפוארים והכורסאות הנוחות, הוא בהה באתר בנייה. את מקומה של המזכירה אכלסה תבנית לבחישת בטון, דלת חדר הסמנכ"ל נעקרה ממקומה, על רצפתה היו פזורים שיירי מאכל טריים, עדות לפועלים שעזבו את מקום העבודה לא מכבר.

טעות.

אחר כך יתברר שמזכירתו שכחה לעדכן אותו כי מקום הפגישה הועתק לקומה הראשונה. זו תהיה ההודעה האחרונה שהיא קיבלה עבורו. הוא היסד אל חדר המנכ"ל בחקוה הזויה כי משרדו נותר על כנו בתוך המהומה, כפינת נווה במדבר צחיח. בגדי

◀◀

דף ז/ב שנים אוחזין בטלית הכי נמי דפלגי הא אפסדוה

אופני חלוקת נדל"ן ופירוק שותפות

ראובן ושמעון, שהיו שותפים בבעלות על בית, הופיעו בפני בעל תרומת הדשן (ש"ת ח"א ס"י של"ו). ראובן ביקש לפרק את השותפות, ולשם כך הוא ביקש להקים קיר חוצץ בין שני חלקי הבית. שמעון שהתנגד לכך הסביר, כי הוא מוכן לפירוק השותפות, אך אין הוא מסכים לחלוקת הבית באופן פיזי, כי אם למכירתו ולחלוקת התמורה ביניהם, מאחר שהקמת הקיר תותיר בידי כל אחד מן הבעלים בית, אשר שוויו פחות באופן מהותי משוויו מחצית מן הבית הגדול, משום שעל בית גדול יש קופצים רבים, לעומת בית קטן שקשה להשכירו או למוכרו.

למעשה, כאשר אנו דנים בנושא זה, עומדים אנו מול שתי טענות סותרות. שכן, מול טענת הצודקת של שמעון שאין הוא מוכן לחלוקת הרכוש באופן שיגרם לו מכך נזק, טוען ראובן כי הוא רוצה לקבל באופן פיזי את הרכוש ששייך לו, ומאחר שהוא שותף בבית, צודקת גם דרישתו לקבל את החפץ שלו.

בעל התרומת הדשן, שנדרש להכריע בין הצדדים, ולפסוק באלו מקרים יש לפעול לפי טענת ראובן ומתי יש לפעול לפי טענת שמעון, הסתייע בדברי סוגיינתו, בה מבואר, כי כאשר שני אנשים ניצים אודות בהמה מסויימת, זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי - יחלקו. כיצד יחלקו? אומרת הגמרא, כי בהמה טהורה תשחט ובשרה יחולק בין הצדדים, אך אין להרוג בהמה טמאה במטרה לחלק את בשרה, משום שבשרה אינו ניתן למאכל וערכו פחות בהרבה ממחירה של הבהמה בעודה בחיים. לפיכך, תמכר הבהמה הטמאה כמות שהיא, והצדדים יחלקו ביניהם את דמי המכירה.

והנה, כידוע, גם ערכה של בהמה טהורה נפחת כאשר שוחטים אותה, ובכל זאת מבואר בסוגיינתו שבמקרה זה רשאי אחד השותפים לדרוש שיחלקו את הבהמה באופן פיזי. הרי לנו, כי כאשר הפסד הממון שיגרם בשל חלוקת חפץ של שותפים אינו רב, צודק ראובן בטענתו כי הוא רוצה לחלק את החפץ ולקבל לידי את חלקו. ואילו כאשר הפסד מרובה, צודק שמעון שאינו רוצה להפסיד ממון רב. נותר לנו, איפוא, לקבוע את השיעור המינימלי של הפחת שממנו ואילך אין חולקים את החפץ באופן פיזי. מעתה, מכריע בעל התרומת הדשן כי כאשר חלוקת החפץ באופן פיזי תגרום לירידה בשיעור של חומש ומעלה מערכו, אין רשאי אחד השותפים לתבוע את חלקו הפיזי של הרכוש המשותף, וכך פסק הרמ"א (חו"מ סי' קע"א סעי' ה').

ההבדל בין ירושה לשותפות רגילה: האם כך יפסקו גם ליורשים, שירשו בית גדול מאביהם? האם גם במקרה זה אין אחד היורשים רשאי לתבוע חלוקה פיזית אם זו תפחית את ערכו של הבית בשיעור העולה על חומש? לדעת החתם סופר (ש"ת חו"מ סי' י"ב) אין להשוות בין

זעילוי נשמת

ליאור בנימין ורדי ז"ל

בן הר"ר ידידיה ז"ל נלב"ע ערב ראש השנה תשנ"ב

תנצב"ה

הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו

זעילוי נשמת

משה אליעזר האוזר ז"ל

ב"ר שלמה ז"ל נלב"ע כ"ז באלול תשנ"ז

תנצב"ה

הונצח ע"י ידידיו הר"ר שלמה האוזר ומשפ' שיחיו

שותף ליורש. שכן, שני אנשים שנשתתפו בנכס אחד, עשו זאת על דעת כן, שברשות שניהם יהיה נכס בשווי מסויים. לפיכך, אין אחד מן השותפים רשאי לדרוש את חלוקתו הפיזית ולגרום הפסד לרעהו, שהרי דרישה זו נוגדת את הסכם השותפות ביניהם, שעל פיו לכל אחד מהם זכות משותפת בבית.

לעומת זאת, היורשים מעולם לא סיכמו ביניהם להשתתף בנכס, ואין כל מחוייבות ביניהם. לפיכך, כאשר ניתן לחלק את הנכס עצמו [בלא שיאבד שמו, כגון שניים שירשו חדר, אין אחד מהם רשאי לדרוש את חלוקת החדר באופן שכל אחד מהם ישאר עם כוך קטן], הרי זה כאילו מראש ירש כל אחד מהם את מחציתו של הבית בלבד, בערכו הפחות שלאחר חלוקה...

חלוקת הגג בבית משותף ללא הסכמת כל דיירי הבניין: נידון זה אקטואלי בימינו כאשר בני אדם נוהגים לבנות על גג ביתם המשותף. הגר"ש וואזנר זצ"ל (שבט הלוי ח"ה ס' רכ"ב) שדן בנושא כתב, כי אין אחד השכנים רשאי לתבוע בדין משותפיו, הלא הם השכנים, את חלוקת הגג באופן פיזי, מאחר שחלוקת הגג תפחית 20% ויותר מערכו של הגג, שהרי ערכו של גג שלם עולה לעין ערוך על ערכו של גג שחלקו בנוי. [בבית מדרשו העירוני על כך, שמקרה זה אינו שונה מן המקרה של יורשים, שלדעת החתם סופר, מאחר שמעולם לא ירשו על דעת שהחפץ יהיה משותף בבעלות כולם ויעשו ממנו רווחים, כך גם לגבי גג, וכי דעתם היתה כאשר קנו את הבניין, לבנות עליו עוד קומה ולמכור אותה בשלמותה?].

דף יא/א כי לי בני ישראל עבדים

האם חזן רשאי להתפטר ממשרתו?

בסוגייתנו מבואר, שפועל שהשכיר את עצמו ליום עבודה, רשאי לחזור בו ולנטוש את מלאכתו גם באמצע היום, והוא זכאי לקבל את שכרו עבור השעות שבהן עבד, שנאמר (ויקרא כה/נא) "כי לי בני ישראל עבדים", ודרשו חז"ל - "ולא עבדים לעבדים". כלומר: מאחר שהיהודי "מכור" לקב"ה (ש"ת חת"ס ח"מ ס' ק"ע ב'), אין באפשרותו לשעבד את עצמו באופן מוחלט לאדם אחר, וכך נפסק להלכה (ש"ע ח"מ ס' של"ג ס"ג). אמנם, אם לבעל הבית יגרם נזק בשל הפסקת העבודה, אין הפועל רשאי לנטוש את מלאכתו. לפיכך, פועל העוסק בהעלאת פשתן מבריכת מים, אינו רשאי להפסיק פעילות זו טרם סיומה, משום שהפשתן עלול להנזק עקב כך (משנה לקמן עה/ב ובש"ע שם סעי' ה').

האם עוזרת בית רשאית להתפטר? לדעת הרמ"א (שם), גם עוזרת בית אינה רשאית להפסיק את מלאכתה באמצע היום, כאשר המלאכה מרובה עדיין, משום שבעלי הבית יאלצו לעשות את המלאכה בעצמם, ומאחר שאינם מורגלים בכך, נחשבת נטישת העבודה כגרימת נזק לבעלי הבית. אלא, שהפוסקים פקפקו (באר היטב שם ס"ק י"ח, ובפתחי תשובה שם ס"ק ח') בהכרעה זו, משום שלבעלי בתים רבים עבודות הבית אינן זרות כלל וכלל והפסקת עבודות הניקיון אינה נחשבת כגרימת נזק עבורם. לפיכך, לדעתם (מהרש"ם שם, ש"ך ס"ק כ"ג) אין לקבוע מסמרות בנידון, ויש לבחון כל מקרה לגופו. מעניין לציין את דברי בעל החוות יאיר (ש"ת ס' ק"ו) שכתב, "מימי לא פסקתי דין ביניהם, רק טרחתו מאד עד שמצאתי פשר דבר", מאחר שפסקי ההלכה בנושא זה סבוכים מאד.

האם חזן רשאי להתפטר ממשרתו? הגאון רבי יאיר חיים בכרך זצ"ל (שם ס' ק"מ) גם דן, האם חזן רשאי להפר חוזה עבודה שנחתם עמו, וכתב, כי אינו רשאי, משום שאין להשוותו לפועל רגיל, שהרי מהות משרתו היא להוציא את הרבים ידי חובה ולכבד את ה' בקולו הערב "ממה שחננו ומשמח אלוקים ואנשים", ולפיכך, אין הוא נכלל באותם הרשאים להפר את הסיכום עם בעל הבית. אולם, בעל הקצות החושן (שם ס"ק ז') חולק על דבריו. לדעתו, אמנם עבודת החזן קודש היא, אך התקשרות החזן לבני הקהילה אינה קדושה, ולכן הוא רשאי לעזוב את עבודתו ככל פועל.

חתימה על חוזה ארוך טווח: לדעת חלק מן הראשונים (עי' בתוס' יא/א ד"ה כי לי, ובמרדכי פרק האומנין, ובש"ך שם ס"ק י"ז) מי שיש באפשרותו לפרנס את בני ביתו (ש"ך שם ס"ק ט"ז), לכתחילה אינו רשאי להשכיר את עצמו לשלוש שנים ויותר לעבוד בביתו של אחר, משום שדומה הדבר לאדם שמוכר את עצמו לעבד כאשר אין לו צורך בכך שאסור לו הדבר, וכך פסק הרמ"א (שם). בהקשר לכך, מעניין לציין את דברי החתם סופר (ש"ת חת"ס ח"מ ס' קע"ב), שמנהג קהילות ישראל לכתוב שטר רבנות לשלוש שנים בלבד, נובע מרצונם של ישראל שלא להכשיל את הרב בחתימה על חוזה ארוך טווח.

הדחת רב ממשרתו: טעם נוסף למנהג זה של קהילות, כותב החתם סופר זצ"ל, שבני הקהילה אינם רוצים להגביל את רבם ולמנוע ממנו את האפשרות לעקור מעירם כדי לכהן בעיר אחרת. אולם, הוא מדגיש, כי פרנסי הקהילה אינם רשאים לנצל סעיף זה ולפטר את הרב בתום שלש

הפועלים שנתלו על קירות החדר בידו את תקוותו האחרונה.

טעות קשה. משב רוח קריר קידם את פניו כאשר הצליח לפתוח את חלונות המסדרון. חליפתו כבר היתה מאובקת ואת עניבתו הסיר זה מכבר בנסותו לפרוץ את דלת החרום המובילה אל המדרגות. עתה השחיל את ראשו בזיהירות מבעד לחלון המלוכלך, והסתכל מטה אל מאות העוברים והשבים והמכוניות. צעקה אחת או שתיים עוררו אותו כדי להבין שלא מהן תבוא לו הישועה. בכל זאת הוא ניסה עוד פעמים אחדות, שמא בקומות הסמוכות לו ישנם אנשים, אך החלונות המוגפים אטמו את צעקותיו, וגורנו נחר בלאו הכי.

נרגן, צמא וכועס התחיל לארגן לעצמו מקום ישיבה, מתוך ידיעה נוגה כי ככל הנראה עליו להסתדר גם לקראת שינה במקום. הוא התיישב על שק מלט, הסית את ארנקו בכיס מכנסיו... ומיד צץ בראשו רעיון מבריק.

למחרת תשתחל בין כותרות העיתונים הכותרת הבאה: "גשם של כסף. כולם רצו להרטיב". הרוח הבילה את שטרותיו מן הקומה השלושים למחוזות שונים. במו עיניו ראה דמויות קטנות רצות בחפזה אחרי שטרות הכסף, מתכופפות ובולשות אחר שטרות נוספים. תקוותו גברה. בד לבן מזוהם היה עתה לפות בידי, והוא נפנף בו לכל עבר משל היה מכון תנועת רכבות. איש לא הבחין בו.

עתה התווסף לכעסו גם אבדן הממון. הוא שב להתיישב על שק המלט, הסית גרגר חצץ שהציק לו... ומיד צץ בראשו רעיון מבריק.

למחרת עתידים העיתונים להוסיף לספר: "לאחר שנוכח איש העסקים כי כספו לא יעשה עבורו את העבודה, הוא השליך בזהירות גרגירי חצץ זעירים. מיד עוברים ושבים הרימו את ראשיהם לראות מניין נוחותות עליהם אבנים. לאחר חמש דקות הוא כבר היה למטה".

★ ★ ★

בליל התקדש החג נביט סביבנו באושר, נודה להקב"ה נותן התורה על כל הטוב אשר גמלנו, התורה והחיים, ונבקש: "תכלה שנה וקללותיה, תחל שנה וברכותיה" - גם באמצעות הברכות נכיר במלכותך.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעבודה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 וזוא"ל: mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

פנינים

דף יא/א עבדי הם

אסור להתייאש

בסוגייתנו דורשת הגמרא מהפסוק (ויקרא כה/נה) "עבדי הם", כי בני ישראל "עבדי הם - ולא עבדים לעבדים".

האדמו"ר מגור זצ"ל בעל הבית ישראל הפיק לקח רב מגמרא זו.

הרי פסוק זה עוסק ביהודי שנמכר לעבדות לגוי עובד עבודת כוכבים, ולא עוד, אלא שתפקידו הוא להיות משרת בבית עבודה זרה רח"ל. עוסקים אנו, אמר האדמו"ר, ביהודי שכבר התדדדר לשפל המדרגה הנמוכה ביותר, ובכל זאת, תהדהד באוזניו הקריאה: "יהודי, אל יאוש! עבדי הם - ולא עבדים לעבדים. למרות הכל, למרות מצבך הירוד, הנך עבד של מלך מלכי המלכים..."

דף יא/ב חליפין

הראשון שקנה בחליפין

מי הראשון שהשתמש בקניין חליפין? לדעת הספורנו קנה יעקב את הבכורה בקנין חליפין. וזה לשונו (בראשית כה/לד): "ויעקב נתן

לעשוי לחם ונזיד עדשים - לקנות בקנין חליפין
בנזיד, או בכלי אשר בו הנזיד, על גבך שלף איש
נעלו ונתן לרעהו".

דף יב/ב לא גדול גדול ממש

קא"ס עש"א, ג"ס עש"א - מי יודע?

סוגייתנו מביאה את דברי רבי יוחנן האומר
שמשתנו המתייחסת לגדול ולקטן, אינה מתכוונת
לגדול בשנים ולקטן בשנים, אלא בן שסמוך על
שולחן אביו מכונה קטן, גם אם הוא גדול בשנים,
ובן שאינו סמוך על שולחן אביו מכונה גדול, גם
אם הוא קטן בשנים. בהקשר לכך סיפר רבה של
ירושלים, הגאון רבי צבי פסח פרנק זצ"ל, מעשה

מעניין.

כידוע, נדד הגאון מוילנא במשך תקופה ארוכה,
מעיר לעיר ומקהילה לקהילה. תקופה זו בחייו
מכונה "תקופת הגלות".

במהלך נדודיו נקלע הגאון לעיירה קטנה ושלווה
בגרמניה. רב העיירה שם את עינו על האורח
והבחין כי בן תורה הוא ואירחו בביתו. כאשר ישב
הגאון בבית הרב, הוציא הרב חומש בראשית,
הציגו לפני הגאון וסיפר, כי חומש זה ירושה הוא
לו מאביו המנוח, שכיהן גם הוא כרבה של העיירה.
"אבי המנוח", סיפר הרב, "כתב ראשי תיבות מעל
פסוק מסוים, ולמרות מאמצי הרבים איני מצליח
לפענחם זה שנים רבות. שמא יוכל מר לסייע
לי?"

פתח הרב את החומש והציג לפני הגאון את הפסוק
(בראשית א/טז) "את המאור הגדל לממשלת היום
ואת המאור הקטן", כאשר מעל המילים "המאור
הגדול" כתב אביו בכתב ידו את ראשי התיבות
קא"ס עש"א. ומעל המילים "המאור הקטן" הוא
כתב את ראשי התיבות: **ג"ס עש"א**. "הראתי ראשי
תיבות אלו לתלמידי חכמים רבים, שנונים ופקחים,
והתעלומה נותרה בעינה", סיים הרב.

השנים, כמבואר בשולחן ערוך (יו"ד ס" רמ"ה ס" כ"ב ברמ"א), שאין להפסיק כהונת רב מכהן, גם בכלות
הזמן שסוכם עמו, אלא במקומות שנהגו כן. בעל החתם סופר מוסיף על כך, כי "לא נשמע ולא
נראה מעולם במדינות הללו שהסירו הרב והורידוהו מכסא רבנות שלו".

דף י/א לא ניחא ליה דליקני

דינו של חתן שעמד תחת החופה, וחזר בו מרצונו להנשא

מבואר בסוגייתנו, שכדי למנוע תגרות בין אנשים שינסו לזכות בחפצי הפקר, תקנו חז"ל
ש"ארבע אמות של אדם קונות לו בכל מקום", וכך הכל יודעים, כי העומד בתוך ד' אמותיו של
החפץ זכה בו גם אם לא הגביה את החפץ. אולם, נחלקו האמוראים לגבי אדם שלא ידע על
תקנת חכמים שניתן לקנות ב"ד' אמות", וראה מציאה ונפל עליה מתוך שסבר בטעות, כי נפילתו
על המציאה תקנה לו אותה. יש הסוברים, שמאחר שלא התכוון לקנותה בקניין "ד' אמות", הוא
לא זכה בה, ויש החולקים על כך, ולדעתם מאחר שהחפץ היה מונח בתוך ד' אמותיו, הוא זכה בו,
למרות שלא התכוון לקנותו בקניין "ד' אמות". להלכה נחלקו הראשונים (ב"י חו"מ סי' רס"ח, רשב"א,
ר"ן נימוקי יוסף, ריב"ש סי' שמ"ו, ר"ף, רמב"ם, רא"ש), והפוסקים (רמ"א והש"ך חו"מ סי' רס"ח ס"א) הכריעו
כדעת אלו הסוברים שהקניין חל.

בעיה זו של רכישת חפץ בקניין שלא התכוון אליו, הינה מעשית מאד, מאחר שאנשים רבים
אינם מבינים בטיב הקניינים ובהלכותיהם. אל שולחנו של החתם סופר (שו"ת ח"ה חו"מ סי' צ"ט)
נשלחה השאלה הבאה, שממחישה היטב נידון זה:

חתימה על חביות י"ש: לקוח של חביות י"ש הסתובב במחסן מכירות וחתם את שמו על
החביות אותן היה מעוניין לרכוש, כשלתומו היה סבור, בטעות, כי בכך הוא קונה אותן. עם סיום
חתימותיו הוא שילם לבעל המחסן תמורת החביות המסומנות ופנה לדרכו, מתוך כוונה לשוב עם
שחר וליטול לביתו.

אולם, באותו לילה פרצה שריפת ענק במחסן וכל החביות עלו באש. בעל המחסן אף נאלץ
להימלט על נפשו מן המדינה מיד עם פרוץ השריפה, ולא נותרה לו כל שהות לנסות לכבותה,
משום שחוק המדינה קבע, כי כל יהודי שמביתו עלתה אש, אחת דינו **להיזרק לתוכה**. הקונה
שסימן את החביות, בירר אצל הרבנים המקומיים ושמע מהם, כי סימון החביות לא הקנה
לו אותן, למרות שבמקרים מסויימים סימון חביות נחשב כמעשה קניין [אין כאן המקום להאריך
בפרטי הסברות]. לפיכך, לימים, כאשר הקונה פגש את המוכר, הוא תבע ממנו בחזרה את הדמים
שהשליש בידו תמורת החביות, בטענה, כי "החביות מעולם לא באו לרשותי, ושלך הן החביות
שנשרפו". כאשר סיים הקונה להרצות את טענותיו, הזכיר לו המוכר, כי במהלך סיורו במחסן
הגביה הקונה את החביות המסומנות על ידו, ולפיכך, טען המוכר "הרי קנית אותן בקניין
הגבחה".

כאשר נתבונן במקרה זה, כותב החתם סופר, נבחין, כי לפנינו דוגמה מובהקת של אדם הניגש
לחפץ מסויים מתוך מטרה ברורה לזכות בו בקניין שאינו מועיל - סימון החביות, ובלא משים
עשה מעשה קניין מועיל, היינו: הגבחה. כאמור, במקרים מעין אלו, נפסק להלכה שהקניין שנעשה
בלי משים חל, ואין הקונה רשאי להוציא את הכסף מן המוכר [עיי"ש בחת"ס שכתב, כי לדעת חלק מן
הראשונים, במקרה זה, כלל אין מחלוקת].

עדיין יש לברר, מהו תחום הזמן בו ניתן לצרף את כוונת הקונה ואת מעשה הקניין. כלומר, האם
גם כאשר הקונה היה מגביה את החביות שעה ארוכה לאחר שחתם עליהן, היה נפסק להלכה
שקניין ההגבחה יחול, למרות שהתכוון לקנותן על ידי סימונם? על נקודה זו עמד הגאון רבי עקיבא
איגר זצ"ל, כפי שיבואר להלן.

חתן שחזר בו מכוונתו להנשא: לדעת חלק מן הראשונים (עי' טושו"ע אבן העזר סי' כ"ו), קידושין
שנעשו על ידי חופה בלבד, כאשר החתן והכלה עמדו תחת החופה והחתן אמר "הרי את מקודשת
לי בחופה זו", יוצרים קידושין ספק, ולפיכך, האשה אינה רשאית להנשא לאחר ללא קבלת גט.
מעתה, כאשר נבוא לדון בדינם של זוג **שעמדו תחת החופה** מתוך כוונה לקידושין בטבעת, ולפתע
החתן חזר בו מרצונו לקדש את הכלה ומסרב לענוד את הטבעת על אצבעה, היא מקודשת לו
מספק. שהרי, בהתאם לדברי סוגייתנו, בעצם עמידתם תחת החופה כבר חלו הקידושין מספק
למרות שלא התכוונו להתקדש בעמידה תחת החופה בלבד.

הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל (שו"ת מהדורה תניינא סי' נ"ה נ"ו), דן בנושא זה בעקבות מעשה שאירע
בימיו, כאשר מספר **אנשים רעי לב חמדו לצון** והוליכו שולל יהודי תמים, ר' מענדיל שמו, בספרם

חווייה רוחנית מרגשת

ספרון חודשי ללימוד יומי קצר
בכל יום משנה אחת
הלכה אחת וקטע מהגמרא

לחודש התנסות חינם!
חייג עכשיו: 3029*

או שלח מייל לדוא"ל veten@meorot.co.il

לו שלעירים הגיעה משודכת המוכנה להנשא לו. שמחתו של ר' מענדיל הרקיעה שחקים, והוא הזמין את כל רעיו ומכריו להשתתף ב"חתונתו".

אותם ליצנים באו בדברים עם אשה זדונית כמותם, שתעטה בגדי כלה ותתייצב תחת החופה. כל אותו זמן לא ידע האומלל שמהתלים בו, ולאחר החופה כאשר ה"חתן" גילה את התרמית, הסתפק בית הדין המקומי אם הקידושין חלו, שכן, באותה חופה שררו מהומה וצחוק עד שלא נמצאו שני עדים שיעידו כי החתן ענד טבעת על אצבע הכלה. מאידך, שמא די בעובדת עמידתם תחת החופה כדי לגרום לכך שה"כלה" אינה רשאית להנשא לאחר ללא קבלת גט מר' מענדיל. [עיי"ש מדוע אין האשה יכולה לטעון שכלל לא התכוונה להתקדש].

קניין ללא כוונה, כגוף בלי נשמה: המקרה הסבוך הופנה אל גדול הדור, הגרע"א, שבדבריו תשובתו הוא מחלק בין המקרה המובא בסוגייתנו לקידושין אלו. שכן, האדם שנפל על המציאה התכוון לזכות בה ברגע שנפל עליה, ובאותו רגע גם היתה המציאה בתוך ד' אמותיו. במקרה זה, צירפו חז"ל את כוונתו הברורה לקנות את החפץ ואת מעשה הקניין של "ד' אמות" שהתרחשו בו זמנית, ולפנינו מעשה קניין בצירוף כוונה לקנות. אולם, כאשר חתן וכלה עומדים תחת החופה, ברור לכל, כי החתן אינו מתכוון לקדש את הכלה לפני נתינת הטבעת. ולפיכך, אין ניתן לומר שהיא מקודשת לו בקניין אחר, בלא שהיתה מצידו כוונה לקנות, שהרי קניין ללא כוונה הוא כגוף בלי נשמה.

אמנם, כאשר החתן נתן את הטבעת לכלה, ולאחר מכן התברר שהטבעת אינה שלו, ניתן לומר, כי מאחר שהוא התכוון לקדש את הכלה, אף שלא עלו הקידושין יפה מצד קניין הטבעת, ניתן לצרף את קניין החופה לכוונת החתן, והקידושין חלים מספק. [אלא, שהגרע"א מעלה סברה צדדית, שיתכן שאין זה מכבודה של האשה להתקדש בחופה ולא בטבעת, ואם אין האשה מסכימה לקניין בחופה בלבד, לא יחולו קידושין אלו (קידושין ב/ב)].

הגאון מווילנא השיבו על אתר "ברמיזות אלו אביך התכוון ליישב באופן נפלא את טענותיה של הלבנה. הגמרא במסכת חולין (ס/ב) מספרת, שהלבנה התלוננה לפני בורא העולם על כינויה בתורה בשם "המאור הקטן".

אביך התכוון להפיס את דעתה של הלבנה ולומר לה, כי המילים "גדול" ו"קטן" אינן באות לבטא את גודלם הפיזי של השמש ושל הירח, כי אם את מהותם, כפי שמבואר בסוגייתנו, שגם גדול בשנים הסמוך על שולחן אביו מכונה "קטן", וגם קטן בשנים שאינו סמוך על שולחן אביו מכונה "גדול". מעתה, גם הלבנה מכונה "המאור הקטן" משום שאינה מאירה מכוחה העצמי אלא מאור השמש המשתקף על פניה. ומאחר שהיא סמוכה על שולחן השמש, ניתן לכנותה "המאור הקטן", מבלי שהדבר יפגום במעלתה.

כעת עמד רבה של העירייה והביט בפנים מאירות בראשי התיבות שנתחווירו לו לאחר שנים רבות. ראשי התיבות **קא"ס עש"א** פירושן **קטן אינו סמוך על שולחן אביו**... ולכן נקראת השמש "המאור הגדול" עקב אורה העצמי, ולא מפני גודלה הפיזי, שהרי גם קטן שאינו סמוך על שולחן אביו נקרא גדול. ואילו **ג"ס עש"א** הם ראשי תיבות של "גדול סמוך על שולחן אביו", שאפילו אם הוא גדול, אם סמוך הוא על שולחן אביו נקרא קטן, כלבנה הסמוכה על שולחן החמה שאין לה אור עצמי, ולפיכך, נקראת "המאור הקטן" ולא בגלל ממדיה הקטנים ביחס לשמש.

לעילוי נשמת

הר"ר **פרץ שמואל שורץ** ז"ל

ב"ר חיים משה ז"ל נלב"ע ד' בתשרי תשכ"ט

תנצב"ההונצח ע"י חתנו ובתו הר"ר **דב יצחק פרידברג** ומשפ' שיחיו - אנטוורפן

לעילוי נשמת

מרת **שרה שיינדל נפחא** ע"ה

ב"ר יצחק צבי נפחא ז"ל נלב"ע ער"ה תשנ"ט

תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **כרימה צורף** ע"ה

בת מזלי ויחיא ז"ל נלב"ע ב' בתשרי תש"ס

תנצב"ההונצחה ע"י בנה ר' **אפרים צורף** שיחיו - שילה

שנה טובה

"זכרנו לחיים מלך חפץ בחיים וכתבנו בספר החיים למענך אלוקים חיים"

עם פרוס השנה החדשה בה נפתחים שערי רחמים ורצון שלוחה בזאת ברכתנו, לכל ידידי ורעי מגידי השיעורים והלומדים ולגדיבים הנכבדים תומכי ה"מאורות":

**שנה טובה ופבורכת, שנת ברכה והצלחה,
בריאות ושפחה שנה בה נהגה בתורתנו בשלווה
וברננה, ותהא ברכת ה' שרויה בכל מעשה ידיכם!**

בברכת כתיבה וחתימה טובה,

הרב חיים דוד קובלסקי

בס"ד

